

Posudek na diplomovou práci

Posudek vedoucí diplomové práce

Syndrom vyhoření u žáků středních škol,

kteřou předkládá Mgr. Jana Pechancová

Syndromu vyhoření se psychologie věnuje již několik desítek let. Byl zkoumán z mnoha různých úhlů pohledu, se zaměřením na různorodé pomáhající profese, s ohledem na vývoj jedince, v kontextu kulturních specifik atd. atd. Přesto se autorce práce podařilo nalézt oblast, které zdaleka nebylo věnováno tolik pozornosti. Lépe řečeno, tento způsob aplikace problematiky syndromu vyhoření je poněkud nový a nečekaný. Inspirována finskými studiemi zaměřila svojí pozornost na cílovou skupinu dospívajících a syndrom vyhoření zkoumala v kontextu středoškolského studia. Daný přístup se může jevit nestandardní, dokonce může vyvolávat otázky, zda středoškoláci mohou trpět vyhořením. Nepracují, už vůbec nepůsobí v pomáhající profesi, tak kde se symptomy vyhoření berou? Na druhou stranu středoškolské studium bývá často pokládáno za poměrně vyčerpávající. Možná ne tolik z hlediska intenzity a rozsahu učiva, ale z hlediska nároků a potřeb vývojového období dospívání, které nejsou vždy zcela kompatibilní s požadavky škol. Zatímco dospívající touží plnit dospělé úkoly, zařadit se do světa dospělých, být samostatní a nezávislý, škola požaduje striktní dodržování povinností a pravidel, jež se světem dospělých mnohdy nemají mnoho společného. Navíc středoškoláci už mají za sebou mnoho let studia a docházky do školy a také tato rutina se může stát zdrojem stresu a emocionálních rozlad.

Předložená práce je členěna do dvou základních částí - teoretické a empirické, ač to autorka takto explicitně nejmenuje. První část obsahuje tři kapitoly, které se věnují hlavním okruhům tématu práce. Nejprve je rozpracováno období dospívání. Vzhledem ke skutečnosti, že ne všechny charakteristiky dospívání jsou pro téma práce relevantní, autorka se po stručném základním vymezení vývojového období zaměřuje především na ty aspekty adolescence, které souvisejí se vzděláváním a docházkou do školy. Za pozornost stojí kapitola, která rozpracovává funkce vzdělávání v adolescenci. Přístup k této problematice je pojat z několika úhlů pohledu, přičemž klíčové jsou významné osoby, které dospívající obklopují a mohou na jejich vzdělávací proces zapůsobit. Oceňuji, že v celé první kapitole, ač je zakončena tématem stresu ve školním prostředí, je hovořeno nejen o potenciálních rizicích rozvoje, ale jsou zmiňovány také zdroje podpory a resilience dospívajících.

Další dvě kapitoly teoretické části se vcelku logicky, v souladu s tématem práce, zaměřují na problematiku syndromu vyhoření. Autorka postupovala trychtýřovitým způsobem - od obecnějších témat ke konkrétnějším. V poslední kapitole teoretické části se již přímo věnuje školnímu vyhoření. Je oceněníhodné, že jsou v textu citovány původní zdroje. Jsou zmiňováni autoři, kteří stáli u zrodu problematiky syndromu vyhoření, jako první ji vymezili, definovali i začali prozkoumávat. Navíc jsou jejich přístupy vzájemně porovnávány a konfrontovány, což pokládám za užitečný přínos textu, který se tak stává více než pouhou kompilací.

Druhá, neméně rozsáhlá a informačně nabytá část práce se věnuje vlastnímu výzkumnému šetření. Autorka využila již existující dotazník mapující syndrom vyhoření u středoškoláků, avšak kriticky zhodnotila, že jeho rozsah je poněkud stručný a výpovědi z něj získané tak mohou vést ke zkresleným či nedostatečným výsledkům. Položky původního dotazníku proto obohatila o vlastní, jež do dotazníku systematicky doplňovala tím způsobem, že se snažila variovat již existující položky a tím téma, o němž je v dotazníku hovořeno, rozšiřovat.

Jak ukázaly následné výsledky položkové analýzy, zjevně se obohacení dotazníku podařilo velmi kvalitně a stávající i nové položky až na výjimky tvoří kompaktní celek.

Autorka si stanovila tři výzkumné předpoklady, které specifikovala devíti hypotézami. Zde přesně formuluje nulové a alternativní hypotézy. Hlavním cílem celého šetření však byl především proces standardizace diagnostické metody. Současně jeho prostřednictvím sledovala výskyt syndromu vyhoření v několika různých skupinách dospívajících středoškoláků, jež se lišily především z hlediska pohlaví, typu studované školy a věku. Je zajímavé, že některé demografické proměnné se ukázaly pro syndrom vyhoření jako nerelevantní. Ukazují se v zahraničních studiích jiné výsledky? Může toto autorka komentovat?

Na druhou stranu základní předpoklad, že lze syndrom vyhoření v populaci středoškoláků identifikovat, se potvrdil. Veškerá data jsou velmi precizně a pečlivě rozpracována i prezentována a jsou zvažována z různých úhlů pohledu. Oceňuji také rozsah výzkumného souboru, který se autorce podařilo získat. Přesto v závěru konstatuje, že pro mnohé charakteristiky metody nejsou údaje dostačující a pro další využití dotazníku v praxi by bylo žádoucí data ještě více obohatit a rozšířit. Autorka prokázala kvalitní znalosti statistických metod i dovednost práce se statistickými daty, jež bychom rádi očekávali od absolventů oboru psychologie.

Práce je ukončena přiměřeně rozsáhlou diskusí, v níž autorka komentuje zjištěné výsledky a diskutuje o nich s dalšími studiemi, zcela v souladu s požadavky kladenými na kapitulu diskuse ve výzkumném sdělení.

Celá práce je psána čtivým jazykem, pečlivě dodržuje základní citační pravidla, je přehledná a srozumitelná a dokládá autorčinu dovednost kritického myšlení v psychologických souvislostech. Vzhledem ke skutečnosti, že oblasti středních škol je stále odborníky věnováno méně pozornosti než školám nižších stupňů, vřele doporučuji některé výstupy z práce publikovat, aby se dostaly ke středoškolským učitelům i dalším odborníkům, jež se středoškoláky pracují.

Na závěr otázky: Je to, co práce popisuje na základě výstupů dotazníkové metody a reflexí žáků, skutečně syndrom vyhoření? Odpovídají projevy u středoškoláků tradiční symptomatice? Jak můžeme syndrom vyhoření u dospívajících odlišit od pouhého zvýšeného stresu, adolescentních emocionálních rozlad a dalších podobných fenoménů?

Mgr. Jana Pechancová předložila práci, která splňuje požadavky kladené na diplomové práce. Doporučuji, aby se stala předmětem obhajoby na katedře psychologie FF UK v Praze.

Doporučené hodnocení: výborně

Praha 31. 8. 2014

PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D.